

PRZEGLĄD POMORSKI

DZIENNIK CHELMŹYŃSKI

ORGAN URZĘDOWYCH OGŁOSZEŃ POW. TORUŃSKIEGO I M. CHELMŹY

Biuro demokratyczne i bezpartyjne poświęcone sprawom kulturalno-oświatowym i gospodarczym

PRENUMERATA:

wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt z dodatkami „STRZECHA RODZINNA” i „ROLNIK POLSKI” wynosi miesięcznie w ekspedycji 2,10 zł, z odnośnikiem w dom przez listonosza 2,46 zł, kwartalnie 7,38 zł. W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie, strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie gazety. Nakładem i drukiem „Drukarni Przemysłowej” (Fr. Miemczyk) w Chełmży. Redakcja czynna od godziny 11 — 12 i od 16 — 17-tej.

Redaktor odpowiedzialny: KAROL KIRSZ, Chełmża, Rynek bednarski 1

Telefon 72.

OGŁOSZENIA:

10 groszy za millim. 1 łamowy, szerokości 33 mm. Za reklamy na stronie tekstowej szerokości 82 m/m. 50 gr. na II-giej 75 gr. na I-ej 1,— zł.

Przy powtórzeniu ogłoszeń udziela się rabatu. — Przy dochodzeniach sądowych i konkursach wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty.

Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsca administracja nie odpowiada. Kontabankowe: Komunalna Kasa Oszczędności w Chełmży — Bank Ludowy Chełmża — Vereinsbank Chełmża — Miejsce płatności Chełmża

Redakcja Administracja i Ekspedycja: Chełmża, przy Rynku Bednarskim nr. 1., narożnik ul. Hallera

Nr. 267.

Chełmża, środa, dnia 20-go listopada 1929 r.

Rok II.

W kraju pobratymców czeskich.

Powstanie i rozwój Republiki czechosłowackiej.

Stosunki między Polską a Czechosłowacją już od kilku lat stały się normalne o tyle, że rozmawiamy i układamy się nawzajem bez uprzedzeń, szczerze, z całą gotowością współpracy. Składamy sobie również wizyty sąsiedzkie, oglądamy wzajemnie plony gospodarki państwowej czechosłowackiej i polskiej i dokonujemy wymiany w dziedzinie dorobku umysłowego i artystycznego.

Jest to już tak wiele wobec początkowo panującej nieufności, że śmiało powiedzieć można o dokonaniu większej części dzieła na polu przyszłego ścisłego współzycia politycznego i gospodarczego obu narodów.

Wobec coraz to silniejszych prądów po obu stronach, zdążających do tego ścisłego współzycia, nie od rzeczy będzie rzucić tu kilka szczegółów o powstaniu i rozwoju Czechosłowacji, tem bardziej, iż bratni ten naród rozpoczął niedawno dwunasty rok swego niepodległego żywota państwowego.

Podobnie jak w Polsce, tak samo i w dzisiejszej Czechosłowacji z chwilą wybuchu wojny światowej odżyły i wybuchnęły silnym płomieniem nadzieje na odzyskanie niepodległości. Zarówno Czesi, jak i Słowacy nie wątpili ani na chwilę, że Austria i Niemcy wojnę przegrają i nadzieja ta żyła w nich nawet w okresach największych sukcesów militarnych Państw centralnych.

Z tego wychodząc założenia natychmiast po wybuchu wojny rozpoczęli Czesi wspólnie ze Słowakami wielką akcję propagandową za granicą na rzecz uzyskania niepodległości swej Ojczyzny.

Duszą tego ruchu niepodległościowego, niejako ambasadorem narodu czeskiego na zachodzie Europy był dzisiejszy dożywotni prezydent republiki dr. Tomasz Masaryk, pracujący wspólnie z dzisiejszym ministrem spraw zagranicznych dr. Benesze i zmarłym już dr. Stefanikiem, późniejszym ministrem wojny wolnej republiki.

Dzięki więc wyteżonej akcji tych trzech wielkich mężów stanu, a głównie prof. Masaryka, który podobnie jak nasz Paderewski jeździł do prezydenta Wilsona, aby mu przedstawić prawo narodu czeskiego i słowackiego do niepodległości, sprawa czechosłowacka jeszcze przed ukończeniem wojny wypłynęła na forum polityki państw koalicyjnych.

W pierwszej połowie roku 1918 powstały we Włoszech legiony czeskie, które później w czerwcu uznane zostały oficjalnie przez państwa koalicyjne za armię przyszłej Republiki Czechosłowackiej i oddane pod zwierzchnią władzę Rady Narodowej w Paryżu, uznanej również za pierwszy rząd narodowy czechosłowacki. Także i w Rosji były próby utworzenia legionów czeskich, które też faktycznie powstały, ale z powodu oporu bolszewików nie mogły na czas dotrzeć do kraju. Przyszło nawet do zbrojnych potyczek z bolszewikami, w których zarówno Czesi jak i Słowacy wykazali imponujące męstwo i bohaterskie poświęcenie.

Konferencja haska zadecyduje.

Wiedeń, 17. 11. „Neue Freie Presse”, donosi, że komitet paryski dla reparacji wschodnich nie mógł się zdecydować na zupełne zwolnienie Austrii od zobowiązań reparacyjnych, ponieważ nie należy to do jego kompetencji. Z tego powodu powzięcie w tej sprawie decyzję konferencja Haska.

Z braku decyzji w sprawie austriackich zagadnień reparacyjnych muszą zostać odłożone kwestje finansowe, dotyczące przeszłości.

Dalsza obniżka stopy dyskontowej w Nowym Jorku.

Proces potaniania pieniądza międzynarodowego czyni dalsze postępy.

Z dniem wczorajszym Bank Federalny w Nowym Jorku obniżył po raz drugi stopę dyskontową, a mianowicie z 5 proc. na 4 i pół proc.

Jest to wydarzenie doniosłe w skali światowej. Jest bowiem wielce prawdopodobne, że za Bankiem Federalnym w Nowym Jorku pójdzie

znów Bank Anglii, a następnie szereg pomniejszych banków europejskich.

Obecnie więc można już śmiało twierdzić, że znajdujemy się w pośrodku silnie już zaakcentowanego procesu potaniania pieniądza międzynarodowego, co z kolei skłoni także i Bank Polski do dalszego obniżenia o pół proc. swej stopy dyskontowej.

Rząd musi rządzić sam!

Rajmund Poincare o wadach parlamentaryzmu!

Paryż. W prasie paryskiej ukazał się przekład ostatniego artykułu Poincarego, zamieszczonego w argentyńskiej „La Nacion”, w którym omawia on zalety i wady systemu parlamentarnego a w szczególności jego działalność we Francji.

Podkreśliwszy niedomagania polityczno-konstytucyjne, dające się odczuwać od czasu wojny w wielu państwach, posiadających oddawna ustrój parlamentarny, omówił wreszcie rolę, wyznaczoną prezydentowi republiki przez konstytucję francuską, autor przyznaje, że ustrój ten uzależniony stale od odruchów zgromadzeń prawodawczych, narażony jest na poważne wstrząsy w rodzaju tego, z którego obecnie wybrnęła Francja.

Nie bacząc jednak na poprawę warunków politycznych i gospodarczych, egzystencja rządu staje się dość trudna w obecnych warunkach wymagających od jego członków wysiłku, przekraczającego

nieraz siły ludzkie. Przedstawiając dalej piętrzące się przed każdym ministrem trudności, wobec konieczności stawiania przed rozmaitymi komisjami parlamentarnymi, następnie przed Izłą i senatem, gdzie jest on zmuszony przy każdym najdrobniejszym nawet projekcie dawać 4-krotne wyjaśnienia, zanim uzyska ostateczną aprobatę — autor artykułu zaznacza, że podobne rozpraszanie działalności ministrów wywiera zgubny wpływ na ich pracę w poszczególnych resortach.

Należy temu zaradzić, zwalczając przedewszystkiem wszelkie partyjnictwo. Niewątpliwie Francja potrafi to uczynić.

Niech rząd rządzi sam, niech senatorzy i deputowani kontrolują ministerstwa i zajmują się działalnością ustawodawczą, lecz niech nie uważają się za ministrów lub podsekretarzy stanu.

W kraju zaś upadająca Austria wobec działań niepodległościowych stosowała dotkliwą represję. Zapelnily się więzienia patriotami czeskimi posypaly się kary pieniężne i banicje, szalała w niebywały sposób cenzura prasy.

Wszystkie te środki terrorystyczne wobec zbliżającej się klęski państw centralnych nic już pomóc nie mogły. Rząd austriacki pod naciskiem uznać musiał żądania niepodległościowe narodu czechosłowackiego i dnia 28 października 1918 roku wśród nieopisanego entuzjazmu ludności nastąpiło w Pradze proklamowanie niepodległej Republiki Czechosłowackiej.

Od tych pamiętnych chwil upłynęło już lat jedenaście. Wyniki pracy państwowej Czechosłowaków w ciągu tego okresu są tak wielkie, że dziś Czechosłowacja może świecić przykładem wielu państwom, które w wyniku wojny światowej odzyskały również niepodległość. Inna rzecz, że konsolidacja wewnętrzna tego państwa pójdzie musiela szybciej i sprawniej niż n. p. w Polsce, albowiem Czechosłowacja w przeciwieństwie do naszego kraju nie miała tak wielkich różnic i tak skomplikowanych trudności dzielnicowych.

Znaczna kultura całego narodu, wysoko rozwinięty zmysł państwowy, świetnie zorganizowane szkolnictwo i oświata pozaszkolnictwo i oświata pozaszkolna, dzięki czemu niema w tym kraju prawie zupełnie analfabetów, wysoko rozwinięty przemysł i handel, racjonalna gospodarka rolna, a wreszcie zdolności organizacyjne, pracowitość i zmysł oszczędności — wszystko to sprawia, że Czechosłowacja jest dziś bogatym, świetnie zorganizowanym na sposób nowoczesny i rozwijającym się państwem.

W polityce zagranicznej Czechosłowacja wykazała dużą inicjatywę i żywotność, czego dowodem choćby jest stworzenie przez dr. Benesza „Małej Ententy”. Polityka czechosłowacka ma dzisiaj wielkie posłannictwo broni równowagi w środkowej Europie i stoi na straży tych traktatów, których naruszenie mogłoby spowodować niebezpieczne dla pokoju komplikacje wśród państw naddunajskich.

Dla Polski jest Czechosłowacja cennym sojusznikiem, choćby ze względu na grożące obu państwom niebezpieczeństwo niemieckie.

L. Łydko

Drugi spis ludności w Polsce.

Warszawa, 16. 11. W najbliższym czasie na posiedzeniu rady ministrów poruszoną zostanie kwestja spisu ludności, który ma być przeprowadzony w r. 1931. Pierwszy spis ludności odbył się w roku 1921, kiedy granice polskie nie były jeszcze uregulowane, tak że niektóre terytoria, jak Górną Śląsk i inne nie zostały jeszcze wciągnięte. Już wówczas postanowiono, że spis ludności odbędzie się za 10 lat.

Polsko-litewskie konferencje w sprawie wydawania dezertów.

Wilno, 16. 11. Na pograniczu polsko-litewskim w rejonie Włajny i Trok odbyły się konferencje władz granicznych polsko-litewskich w sprawie wzajemnego wydawania dezertów wojskowych przez władze litewskie i polskie. Materiały konferencji przedłożone zostaną rządowi polskiemu i litewskiemu, celem późniejszego uzgodnienia postępowania na pograniczu.

Niepokój o konferencję gospodarczą.

Berlin, 16. 11. Zapowiedź Hoovera co do zwołania konferencji gospodarczej, na której ustalony ma być specjalny program gospodarczy, w celu produktywnego zużycia kapitału amerykańskiego, a przede wszystkim wzmoczenia eksportu zagranicznego, wywołała tu wyraźne zaniepokojenie. Jak pisze jeden z dzienników demokratycznych, wzmocnienie konkurencji amerykańskiego eksportu, „ta ofensywa eksportowa” Ameryki może się stać wkrótce dla Niemiec bardzo dotkliwą i pociągnąć za sobą nieobliczalne konsekwencje, z których już dziś należy sobie zdać dobrze sprawę i zawczasu zastanowić się nad akcją zapobiegawczą.

Jaką może być ta akcja? W pierwszej linii szukanie nowych rynków zbytu dla przemysłu niemieckiego. Wobec tego, że rynki rosyjskie zawiodły nadzieje niemieckie, rynek polski staje się dla przemysłu niemieckiego coraz bardziej pożądany, z czego my powinniśmy w rokowaniach z Niemcami wyciągnąć odpowiednie konsekwencje.

O powrót Habsburgów.

Wiedeń, 16. 11. Prasa tutejsza zajmuje się żywo wykryciem spisku, który, jak wykazało śledztwo, miał charakter separatystyczny i który łączy się według twierdzenia tutejszych dzienników z akcją Heimwehry na rzecz restauracji dynastji Habsburskiej. Kola wszechniemieckie nie tają swego niezadowolenia z tego powodu, że legityzm habsburski, który sięga nawet do Chorwacji, staje się niebezpieczny dla idei unji austriacko-niemieckiej. Ugodowe grupy z partji chrześcijańsko-społecznej, pragnące spokojnej likwidacji Heimwehry, widzą w spisku zagrzebskim doskonały środek agitacyjny przeciwko karkołomnym planom Steielego, którego orientacja habsburska, ściągnąć może na Austrię burzę zagraniczną. Ostatecznie ataki prasy jugosłowiańskiej przeciw Austrii łączą tutejsze sfery lewicowe z planami austriacko-habsburskimi, których wykładnikiem na Węgrzech są legitymiści, a w Austrii heimwehrowcy.

Uznanie zasługi p. Prezydenta.

III zjazd naftowy, który obradował w Drohobyczu, zorganizowany przez stowarzyszenie polskich inżynierów przemysłu naftowego, uchwalił w celu uczczenia pamięci Ignacego Łukasiewicza, wielkiego twórcy polskiego przemysłu naftowego, stworzyć fundację medalu jego imienia. Dwa takie imienia będą rozdawane co trzy lata przez wyzna-

czoną kapitułą tym, którzy ulepszeniami lub wynalazkami na polu techniki górniczej lub chemicznej, przyczyniają się do rozwoju przemysłu naftowego. W uznaniu szczególnych zasług na polu przemysłu naftowego, zjazd nadał pierwszy medal imienia Ignacego Łukasiewicza P. Prezydentowi Rzpli-tej prof. Ignacemu Mościckiemu.

Prowokacja komunistyczna podłożem zajść chłopskich w Iwoniczu.

Donieśliśmy o zniszczeniu znaków mierniczych przez włościan w Iwoniczu. Obecnie dowiadujemy się, jakie było prawdziwe podłożę tych zajść. Mamy tu do czynienia z prowokatorską robotą agitatorów komunistycznych, którzy w ostatnich dniach wszelkimi siłami starają się podburzyć chłopów.

Zarząd dóbr w Iwoniczu postanowił rozparcelować część gruntu i sprzedać parcele dotychczasowym dzierżawcom — chłopom małorolnym. Ponieważ ochrona ustawowa dzierżaw małorolnych kończy się w r. 1930 i po tym terminie dopuszczona jest zmiana warunków dzierżawnych i umów dzier-

żawnych, zwołano zainteresowanych na konferencję, na której doszło do porozumienia i do ustalenia warunków sprzedaży.

Wieczorem nowonabywcy mieli złożyć odpowiedni zadatek.

Tymczasem w ciągu południa zjawili się w Iwoniczu agitatorzy, którzy zwoławszy chłopów na zebranie, podburzali ich, by nie kupowali ziemi, gdyż „najpóźniej za miesiąc przyjdzie nowy rząd, który będzie chłopom rozdawał ziemię za darmo”!

Otumanieni cyniczną agitacją, chłopcy rozpoczęli niszczyć znaki miernicze, umieszczone już na parcelach, celem dokładnego określenia granic.

Z kraju

Akademicy domagają się rozwiązania organizacji żydowskich.

W sobotę odbył się o godzinie 12 w południe wiec ogólno-akademicki przy udziale 3000 akademików. Na wiecu przemawiali akademicy oraz prefektor Marchlewski. Uchwalono rezolucje, domagającą się numerus clausus i uregulowania dostarczania zwiołk żydowskich do prospektorium. Również domagano się rozwiązania niektórych organizacji żydowskich. Podczas wiecu przybył pochód akademików żydowskich. Pochód ten przybrał wojowniczą postawę, tak, że policja musiała go rozwiązać.

Konferencja o sytuacji w handlu.

Wczoraj odbyła się w ministerstwie przemysłu i handlu pod przewodnictwem p. ministra inż. Kwiatkowskiego konferencja, mająca na celu omówienie gospodarczej sytuacji handlu wewnętrznego. W konferencji wzięli udział przedstawiciele warszawskich organizacji kupieckich, delegaci państwowego instytutu badania koniunktur, przedstawiciele przemysłu oraz zrzeszeń handlowych hurtownych i detalicznych. Konferencję zagał referat p. Lipińskiego na temat gospodarczego stanu polskich organizacji handlowych i sytuacji handlu w Polsce. Po konferencji wywiązała się dłuższa dyskusja.

Poznań wydał 30 milj. na P. W. K.

Ogólne wydatki miasta Poznania na P. W. K. przekraczają 30 milionów złotych, podczas gdy przewidziano w budżecie na ten cel tylko 20 milj. zł. Udział Rządu w wydatkach wynosi 17.289.000 złotych.

Napad bojówki na zjazd P. S. L. Piasta.

Wczoraj w południe w sali Belweder, w Poznaniu, miał się odbyć zjazd P. S. L. Piasta z okazji 10-lecia istnienia tego stronnictwa, przy współudziale delegatów z wszystkich dzielnic Polski. Obecni byli prezes pos. Witos i pos. Maciej Rataj, oraz 600 uczestników włościan. Gdy prezes honorowy organizacji wielkopolskiej włościanin Sobiech rozpoczął przemówienie powitalne i wniósł okrzyk na cześć Rzeczypospolitej Polskiej, otwarły się drzwi od strony restauracji i do sali wkroczyła grupa zorganizowanych bojowców, strzelając na postrach i rzucając butelkami z gryzącym płynem, oraz zgniętymi jajami. Jedna z butelek uderzyła prezesa organizacji wielkopolskiej Piasta, włościanina Noska i płyn załał mu oczy, skutkiem czego istnieje niebezpieczeństwo utracenia wzroku. Gdy straż porządkowa usiłowała oczyścić salę, wkroczyła policja i zjazd rozwiązała. Zebrani, opuszczając salę, zebrali się pod niedalekim pomnikiem Kościuszki, by złożyć wieniec. Zastali tu jednak policję pieszą i konną, która niedopuszcila włościan do pomnika i rozpędziła ich szarżą. Wobec takiego stanu rzeczy, uczestnicy zjazdu zebrali się w lokalu prywatnym i wysłuchali prawie całego kompletu referatu i powzięli odpowiednie rezolucje.

Zgoda rządu na fabrykę Forda.

Ministerstwo przemysłu i handlu wyraziło zgodę na budowę w Gdyni fabryki montażowej samochodów przez „Ford Motor Car. Co.”. Fabryka ta rozporządzać będzie kapitałem 1.500.000 dolarów. Podwozia do samochodów mają być dostarczane do Gdyni przez angielski oddział fabryki Forda. Produkcja fabryki w Gdyni obliczona jest na Polskę oraz państwa sąsiednie, a w tej liczbie bałtyckie.

Klemens Junosza.

Stracone szczęście.

(Ciąg dalszy). (19)

Różowe okulary nosisz, panie Onufry: kochasz komorników i sekwestratorów, całujesz w brodę żydów, cieszysz się ze swoich chłopów; zdaje się, radbyś cały świat do serca przytulić.

— A choéby.

— Szczególniejsza czułość!

— Dlaczego nie miałbym całego świata do serca przycisnąć? ma się rozumieć exclusive szolder, których godzi się przycisnąć do muru. Jednak odeszliśmy od przedmiotu.

— Odejdziemy jeszcze dalej, bo oto nakrywają do stołu.

— Przepyszniel powiedziano jest bowiem: ora et labora, co znaczy po polsku: jadaj dobrze i dużo; trzymam się przez całe życie tej zasady, a teraz doktorzy skazują mnie na deportację do Karlsbadu.

Dokąd pan jednak jechać nie chce?

— Ciekawym, po co? Gdy zacznę kwękać w

Karlsbadzie, dla Niemców tamtejszych będzie to obojętne; gdy zaś zachoruję, w domu, to żydzi odprawiają na moją intencję nabożeństwo, z obawy ażeby im różne drobne należności nie poprzepadały.

Pan Onufry jadł i pił z apetytem, aż mu na łysinę krople potu wystąpiły.

— Niechże nam pan, z łaski swojej, powie coś z nowości; my to ciągle w domu, nie wiemy więc o niczem.

— A no, to powiem: w Bajkowszczyźnie wszystko po dawnemu. Sędzia, jak zwykle, pali fajkę, robi, co sędzina każe... bo sędzina, jak państwu wiadomo, jest haec mulier, co się tłumaczy na polskie: baba-Herod.

— Co też pan mówił taka delikatna, wątła osoba.

— Pani dobrodziejko, brzytwa jest także delikatna, a tnie. Najgorsze są takie filigranowe anioly. Sędzia tańczy, jak mu żona zagrał i nawet spytał nie śmie: quosque tandem, Catilina? co się tłumaczy: nie wytrzymam, Katarzyno!

— Zdaje mi się, że pan coś do sędziny cierpisz...

— Nic a nic... niech sędzia cierpi. A cóż ja? Ja jestem, Bogu dzięki, kawaler i z tego powodu nigdy nie choruję na głowę. A teraz jeszcze o kimś powiem: Panno Marto, caveant consules, co znaczy: niech się pani bardzo nie zamieni.

— Dlaczego?

— U sędziostwa wielka radość. Pan Jan przyjechał z zagranicy.

— Kiedy?

— Onegdaj, moja pani dobrodziejko; ale zdaje mi się, że pani za blisko samowaru usiadła, stąd kolory.

— Więc jeszcze onegdaj przyjechał — rzekł Stanisław — a u nas nie był dotychczas.

— Cóż pan chcesz? Ma dużo interesów do załatwienia. Primo: Niemcy go wygłodzili, więc się musi odpaść; secundo: jako jedynaczek, musi zostać solennie wycalowany przez mamę; tertio: jak słyszałem, podobno się w drodze przeziębił.

— Chory jest pan Jan — spytała niespokojnie Marta.

— To, pani dobrodziejko rzecz względna: jeden ledwie dyszy i nie piszczy; drugiego, z przeproszeniem, komar w nos ukąsi i już gwałt, konsylija, kuracja i wody! Niedaleko szukając, choćby ja. Według mego zdania, jestem zdrów jak koń; a jak mi kiedyś doktor zaczął wylizywać wszystkie moje cierpienia, tom zgłupiał formalnie. Katar tego, katar owego, stłuczenie, przekrwienie, wykruwienie, utrapienie et cetera, co znaczy, jak w tym razie: pięć tysięcy chorób, nie licząc niebezpiecznych skłonności.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Z Pomorza.

Orzechówko. (Wielka kradzież). Pod osłoną ciemnej nocy zakradli się do mieszkania p. Marjanny Świerczek w Orzechówku złodzieje.

Lupem złodziei padła różna garderoba w wartości przeszło 2000 zł.

Wszczęte natychmiast przez policję z Ryńska i Kowalewa śledztwo ujawniło miejsce, w którym złodzieje ukryli swój łup. Skradzione rzeczy znajdowały się w mieszkaniu kochanki złodziei, w w Ciechocinie, pow. lipnowskiego, woj. warszawskiego.

Złodziei policja jeszcze nie przychwyciła, gdyż ukrywają się bardzo zręcznie.

Następnego dnia po dokonanej kradzieży u p. Świerczek usiłowali włamać się ci sami złodzieje do mieszkania Florczaka, jednakże zostali spłoszeni.

W ostatniej chwili dowiadujemy się, że Policja jest już na tropie sprawców.

Czarnebloto, pow. Toruń. (Kradzież). Dnia 10 bm. w godzinach wieczornych okradziono został Rudolf Herman, zam. w Czarnemblocie. Sprawca, który dostał się do mieszkania zapomocą otwarcia okna do kuchni, skradł bieliznę i garderobę ogólnej wartości około 100 zł. O popełnienie tej kradzieży podejrzewa uszkodowany swego robotnika Leona Ronatowskiego, który w czasie nieobecności gospodarza kradzieży tej przypuszczalnie się dopuścił i w niewiadomym kierunku.

Kamionka, pow. Toruń. (Włamanie). W nocy z dn. 13 na 14 bm. włamano się zapomocą wyjęcia szyby w oknie do mieszkania Marjanny Borysiak w Kamionce i skradziono garderobę damską ogólnej wartości około 700 zł.

Zelgno, pow. Toruń. (Zebranie rolników). W niedzielę odbyło się tu w sali p. A-rendta zebranie rolników celem ustalenia listy kandydatów do Sejmiku Powiatowego.

Obrady zagaił p. Kruk, przedstawiając ważność wyborów do Sejmiku dla gminy.

W dyskusji przemawiali p. Szczepkowski i inni.

Ostatecznie ustalono listę kandydatów oraz wybrano mężów zaufania, którzy by prowadzili pertraktacje z PTR. celem utworzenia jednej listy.

Wąbrzeźno. (Nieszczęśliwy wypadek przy pracy). W środę, w godzinach południowych wydarzył się na bocznicach kolejowej majątności Wałyecz nieszczęśliwy wypadek. Zatrudniony przy ładowaniu buraków, p. Bernard Kaszubowski, robotnik z Wałyecz, podczas przepychania wagonów, wpadł między zderzaki. Nieszczęśliwego w stanie ciężkim odwieziono do szpitala w Wąbrzeźnie, gdzie stwierdzono, że nieszczęśliwiec ma złamany obojczyk oraz kilka żeber. Stan jego jest ciężki.

Błędowo, pow. chełmiński. Staraniem kilku miejscowych gospodarzy polaków została założona w Błędowie mleczarnia. Była to jedyna pomoc dla miejscowych gospodarzy, którzy na miejscu odciągali śmietanę, odstawiając ją do mleczarni Robakowo. To też gospodynie cieszyły się z powstania takiej mleczarni, ponieważ przedtem musiały odsyłać mleko do mleczarni aż do Wiewiórek. Dnia 9 listopada o godz. 11 w nocy jakaś zbrodnicza ręka podłożyła na strychu w mleczarni ogień, która spłonęła doszczętnie. Na miejsce zjechała policja, która prowadzi dochodzenia. Miejscowi gospodarze również starają się wysledzić sprawcę.

Nowacerkiew, pow. starogardzki. Dotkliwą stratę poniósł jeden z tutejszych rzeźników. Oto gdy pojechał za interesami do Dierzążna, wchodząc do oberży, pozostawił konia i wóz, a na nim zakupione 5 świń. Skoro po pewnym czasie wyszedł do nich, niczego już nie zastał. I konie i wóz i świny przepadły, jakby kamień w wodę wrzucił, a dochodzenia policji nie wydały skutku.

Grudziądz. (Ujęcie ciężkiego więźnia.) W tych dniach został ujęty w Poznaniu ciężki więzień niejaki Bolesław Bolesławski, który zbiegł swego czasu st. posterunkowemu Kujawie podczas transportu z Torunia do Grudziądza. Bolesławski był jednym z najsłynniejszych kasiarzy, odsiadywał w Grudziądzu długoletnie więzienie, a podczas transportu do Torunia, gdzie miał odpowiadać przed sądem Okręgowym za dokonanie szeregu włamań, na drodze powrotnej do Grudziądza, korzystając z nieuwagi posterunkowego na tut. dworcu zbiegł.

Straszny wypadek w Grucie.

Samochód ciężarowy zderzył się z powozką. — 1 osoba zabita, 2 ciężkie ranne.

W sobotę wieczorem, o godz. 20, wydarzył się w Grucie pod Grudziądzem straszny wypadek, którego ofiarą padł chłopak, lat około 14-tu, a 2 osoby zostały ciężko ranne. Prócz tego został zabity koń.

Katastrofa miała przebieg następujący:

Z Gruty do Słupa wyjeżdżało auto ciężarowe. Z chwilą, kiedy wjeżdżało na drogę, wiodącą do Słupa, nadjeżdżał ze strony przeciwnej powozką gospodarz Grabowski ze Słupa. Od strony Słupa jechał również konno jakiś jeździec, którego nazwiska nie zdołaliśmy narazie stwierdzić. Szofer, widząc nadjeżdżającego jeźdźcę, który mimo dawanych sygnałów nie zjechał na przepisową stronę, usiłował go wyminąć. W tym momencie konie gospodarza Grabowskiego spłoszyły się i wpadły na auto całą siłą, tak iż dyszel wozu wbił w chłodni-

ce auta, gruchocąc ją i uderzając siedzącego obok szofera 14-letniego Pawłowskiego, posłańca z Grudziądza, zamieszkałego przy ul. Chełmińskiej, tak nieszczęśliwie, iż ten poniósł śmierć na miejscu.

Przy zderzeniu odnieśli również ciężkie obrażenia szofer i właściciel powózki, oraz zabity został jeden koń. Ofiary katastrofy w stanie ciężkim odwieziono do szpitala miejskiego w Grudziądzu.

Na miejsce wypadku zjechała się w niedzielę komisja sądowno-lekarska. Zwłoki zabitego posłańca zostały odstawione do kostnicy szpitala miejskiego.

Jak się dowiadujemy, winę katastrofy „ponosi” ów jeździec, który mimo sygnałów, dawanych przez szofera, nie zjechał na przepisową stronę drogi.

KRONIKA

Chelmska, dnia 19 listopada 1929 r.

Kalendarzyk.

Wtorek: Elżbiety, Mechtyldy.

Środa: Feliksa z V., Eugenja.

NOCNY DYŻUR LEKARSKI.

Dyżur niedzielny i tygodniowy dla członków Pow. Kasy Chorych pełni w tym tygodniu p. dr. Napiórkowski.

DYŻUR NOCNY APTEK.

Dyżur nocny pełni „Apteka pod Orłem” pana Wolskiego.

— **Wakacje gwiazdkowe.** Tegoroczne wakacje gwiazdkowe w szkołach rozpoczną się w sobotę 21 grudnia i trwać będą do czwartku 2 stycznia 1930 r. włącznie. Zajęcia szkolne zaczną się w piątek 3-go stycznia.

— **Odnaczenie.** Z okazji uroczystości odzyskanie Niepodległości został odznaczony „Harcerską Odnaką Frontu Pomorskiego” członek gromady Starszych Harcerzy, druh Jan Kołaczyński z Chelmy.

Zdobywcy odznaczenia gratulujemy. — Red.

— **80-lecie śmierci Chopina.** Celem uczczenia 80-letniej śmierci geniusza, Fryderyka Chopina, odbędzie się w czwartek, dnia 21. bm. w auli gimnazjum miejscowego koncert p. N. Korsakowej.

Całość koncertu składa się z 3 części. Część pierwsza program poświęcony jest wyłącznie twórczości Chopina, części II. Liszta i Griega, III. zaś wyjęta jest ze słynnej opery „Carmen”

Koncert p. Korsakowej, sławnej pianistki, godny jest polecenia z tego względu, że część zysku przeznaczona jest na najuboższych uczniów gimnazjum.

Polecamy zatem powyższy koncert P. T. Obywatelstwu, i apelujemy by wzięło w nim gremjalny udział.

— **Wyplata pensji za pośrednictwem PKO.** Na zarządzenie minist. poczt i telegrafów wszyscy pracownicy tego ministerstwa (centrali, dyrekcji i urzędów) otrzymywać będą pensje jak i wszelkie inne należności pieniężne za pośrednictwem PKO. W tym celu dla każdego z nich zostanie otwarte konto czekowe w PKO. Ma to na celu spopularyzowanie obrotu bezgotówkowego.

— **Kara za nieprzyjmowanie inwalidów do pracy.** Na skutek stwierdzenia przez Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy w Warszawie przekroczenia ustawy inwalidzkiej stanowiącej, że na każdym 50 pracowników należy zatrudnić 1 inwalidę ciężko-poszkodowanego, starostwo grodzkie Warszawa-północ skazało dyrektora domu handlowego „M. Goldberg i Selecki” M. Goldberga na 200 zł. grzywny z zamianą na 14 dni aresztu.

— **Nie wolno sprzedawać wódki monopolowej w kafełkach restauracyjnych.** W związku ze sporem, jaki wynikł między właścicielem jednej z pierwszorzędnej restauracji warszawskich, a przedstawicielami Państw. Monopola Spirytusowego o sprzedaż wódki monopolowej „Wyborowej” w kafełkach w lokalu restauracyjnym, Sąd Najwyższy, o który sprawa

Z chełmińskiej Cukrowni.

Największą chlubą Chelmy pod względem przemysłu jest Cukrownia, dlatego nie od rzeczy będzie wspomnieć o jej działalności w bieżącej kampanji kilka słów.

Według obliczeń Cukrownia miejscowa przeobraża dotychczas około 3 miliony centnarów buraków cukrowych. Z tego wyprodukowała do soboty włącznie 530 partij czyli 530,000 ctr. cukru surowego I. rzutu (zółtego).

Cukrownia pracuje bez przerwy od 6. października i stanęła tylko dnia 11 bm. ze względu na uroczystość Niepodległości, lecz to tylko na przeciąg 3 godzin.

Jak się dowiadujemy, termin kampanji zostanie prawdopodobnie o kilka tygodni przedłużony, ze względu na to, że Cukrownia tutejsza otrzyma buraki do przeróbki z innych Cukrowni.

Wielką w tym wypadku zasługę przypisać należy Dyrektorowi p. dr. Langemu, który stara się o to, by rzesze robotnicze znalazły zajęcie na przeciąg dłuższego czasu.

Oprócz tego Cukrownia buduje od kilku tygodni 2 nowe wirówki, które zawierają każda 9 centnarów, po 12 zaś minutach otrzymuje się już z niej 6 ctr. czystego cukru.

Widzimy więc, że Dyrektor, p. dr. Lange pracuje wytrwale z jednej strony nad dobrobytem robotnika, z drugiej strony czuwa nad ulepszeniem technicznym Cukrowni.

Ostrzeżenie. Ze względu na bezpieczeństwo Cukrowni, zwracamy uwagę, że palenie tytoniu jest w całym gmachu Cukrowni i w jej obrębie (w magazynach, na podwórzu, wewnątrz Instytucji) **surowo wzbronione.**

Ostrzegamy zatem wszystkich robotników, którzy cenią swą pracę, by wystrzegali się palenia, gdyż za jeden taki wypadek mogą stracić pracę.

oparła się orzekł, że restauratorzy mają prawo sprzedawać wyroby monopolowe gościom jedynie tylko w kieliszkach lub z oryginalnych flaszek z etykietą monopolową.

Przelewianie wyrobów monopolowych do innych flaszek jest niedopuszczalne i podlega karze, wymierzonej przez władze skarbowe.

— **Towarzystwo Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni,** pod wysokim protektoratem Pana Pezydenta Rzeczypospolitej, komunikuje niniejszem, iż w Szkole Handlu Morskiego i Techniki Portowej w Gdyni są jeszcze wolne miejsca na I-szym kursie i że sekretariat szkoły przyjmuje nadal zgłoszenia nowych kandydatów, od których wymagane jest świadectwo ukończenia 6 klas gimnazjum. Szkoła posiada dwa wydziały: importowy, eksportowy i bankowy. Nauka trwa 3 lata, podzielona na 6 semestrów. Czesne 60 zł. miesięcznie. Mieszkanie uczniowskie w Gdyni od 100 złotych miesięcznie.

Czytelniku!

Jeżeliś jest sympatykiem i szczerym przyjacielem naszego pisma, przyczyn się do zjednienia nam szeregu nowych abonentów!

Ad maiora natus sum.

Polska cała, jak długa i szeroka, od gór karpackich do sinego Bałtyku obchodziła w ubiegłą niedzielę wielkie święto, poświęcone św. Stanisławowi Kostce, Patronowi młodzieży polskiej.

Nasze miasto, prastary nasz chełmiński gród nie zaniedbał też o tem uroczystym święcie.

W sobotę członkowie miejsc. Stow. Młodzieży Polskiej „Promień” przystąpili do wspólnej spowiedzi św., w niedzielę zaś o godz. 8-iej rano odpr. ks. prał. Szydzik, mszę św. młodzież zaś z ks. wicepatronem Manthey'em na czele odśpiewała całą mszę św. wspólną w języku polskim.

Wzniosłe i uroczyste kazanie przed mszą św. wygłosił ks. wik. Manthey, po nabożeństwie zaś przemówił do zgromadzonej rzeszy młodzieńców w iście ojcowskich słowach ks. prał. Szydzik.

Dalszą częścią programu była generalna próba akademii o godz. 4-ej po poł.

O godz. 8-iej wiecz. odbyła się uroczysta akademja na cześć św. Stanisława Kostki.

Na wstępie wygłosił członek Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Postoy Leon wiersz, następnie odbył się śpiew „Cecylja” pod batutą p. Buczkowskiego.

W międzyczasie zabrał głos ks. prał. Szydzik, witając wszystkich gości oraz przedstawił ważność uroczystej chwili święta Młodzieży. Czcigodny duszpasterz zakończył swe przemówienie na cześć Ojca św. Piusa XI oraz na cześć Prezydenta Rzplitej.

Po deklamacji p. Sawickiego pt. „Głos wieszczą grobu” nastąpiło przemówienie p. prof. Brzezińskiego n. t. „Życiorys św. Stanisława Kostki”. Słuchacze obdarzyli mówcę oklaskami.

W ostatnim punkcie odegrała młodzież bardzo udanie sztukę teatralną, pt. „Lipa św. Stanisława”.

Odśpiewaniem „My chcemy Boga” zakończyła się uroczystość młodzieży,

Z bólem w sercu znowu zaznaczyć musimy to, co zawsze piętnowaliśmy, mianowicie głośnie zachowanie się niektórych jednostek. To już do prawdy jest wstyd przyjść na akademję, potem zaś przeszkadzać innym w słuchaniu i narażać się na bolesne wyrzuty ze strony Czcigodnego naszego duszpasterza, ks. prałata, jak to miało miejsce podczas referatu.

Młodzieży! Niedawno obchodziłaś święto swego patrona, św. Stanisława Kostki.

Ty jesteś nadzieją, podporą Kościoła i Państwa. Krocz mężnie w ślady św. Stanisława Kostki, a napewno wywiążesz się z pokładanych nadziei tak dla dobra Kościoła jak i drogiej naszej Ojczyzny.

Kino „Kryształ”.

Dziś ukaże się na srebrnym ekranie kina „Kryształ” potężny dramat, dla amatorów o silnych nerwach pt. „Szalony Rycerz”.

Obraz ten, przejmujący grozą, ilustruje walkę w powietrzu pościg za bandytami i wiele innych karkołomnych ewolucyj.

Oprócz tego wspaniałego obrazu wyświetla kino „Kryształ” dwa nadprogramy i to: „Obchód 11-lecia odzyskania niepodległości” oraz „Groźne niebezpieczeństwo”. Więc dziś do „Kryształu”.

Bank Polski płacił d. 18 listopada za :	
dolary amerykańskie	8,85--8,84
funtów szterlingów	48,32
franki szwajcarskie	172,11
franki francuskie	84,98
marki niemieckie	212,39

Ruch towarzystw.

Walne zebranie Związku Obrony Kresów zachod. odbędzie się dziś, we wtorek, dnia 19 bm. o godz. 20-iej w „Hotelu Pomorskim”.

O jak najliczniejszy udział prosi

Zarząd.

Gielda zbożowa

POZNAŃ dnia 19 11. 1929 roku

placono za 100 kg. w zł.

Żyto	25,25—25,75
Pszonica	38,75—40,75
Jęczmień przem. owy	25,00—26,00
Jęczmień browarowy	26,00—29,00
Owies	21,50—23,50
Mąka żytnia 70 proc.	39,25—40,00
Mąka pszen. 65 proc.	59,00—63,00
Otręby żytnie	16,00—17,00
Otręby pszenne	18,00—19,00

Zapisz sobie,

bo już czas się informować o ważnych zdarzeniach gospodarczych i politycznych kraju i całego świata. Aby wiadomości te szybko i tanio otrzymać, zapisz sobie za **2,45 zł. na miesiąc grudzień.**

„Przeгляд Pomorski”.

KINO KRYSTAŁ

Kolejowa 24.

Dziś we wtorek Premjera!!!

Początek seansów:
o godzinie 7¹⁵ i 9¹⁵.

Potężny ultra-sensacyjny szlagier w 10 wielkich aktach, pt.

„Szalony rycerz”

W roli głównej **RYSZARD TALMADGE.**

Pościg za bandytami!   Walka w powietrzu!   Karkołomne ewolucje!

**Nadprogramy: I. Obchód 10-lecia odroczenia Państwa Polskiego
II. Groźne niebezpieczeństwo**

Ceny miejsc: łoża 1.80, rezerwowe 1.50, balkon 1.30, I. m. 1.00, II. m. 0.75 zł.

Zarządzenie.

W interesie bezpieczeństwa i porządku publicznego zarządzam, by wszelkie wozy, wiozące buraki do tutejszej Cukrowni, z okolic położonych od wschodu tut. miasta używały następujące ulice w mieście i to: ul. Chełmińska do rogu ul. Mickiewicza, ul. Mickiewicza do kupca p. Krygiera, część ul. Paderewskiego, ul. Jana, Dojazd i przejazd kolejowy do Cukrowni. Próżne wozy jak i też naladowane wtyłkami etc., powinny używać powrotną drogę jak powyżej wskazano.

Używanie głównej części ulicy Chełmińskiej, Rynek, Toruńskiej i Kolejowej jest dla furmanek wiozących buraki wzbronione.

Powyzsze podaje do publicznej wiadomości i zastosowania się.

Chełmża, dnia 13. XI. 1929 r.
Miejski Urząd Bezp. i Porz. Publ.
(—) Kurzętkowski, Burmistrz.

Licytacja.

Dnia 21. bm. o godz. 11 odbędzie się w **Ekspedycji towarowej Chełmża** licytacja **brusów bukowych** około 24 mtr. kubicznych. Drzewo jest dobre i zdrowe. Towar ten sprzedawać się będzie najwięcej dającym za natychmiastową zapłatą.

Chełmża, dn. 19. XI. 29.
Kierownik Eksped. Tow. Chełmża

Dyrekcja Państwowego Gimnazjum w Chełmży

ogłasza konkurs na stanowisko **pomocniczego woźnego** w miejscowym gimnazjum. Od kandydatów wymaga się ukończenia szkoły powszechnej, metryki urodzenia, na dowód nieprzekroczonego 40 roku życia, dowodu obywatelstwa polskiego i świadectwa moralności. Uposażenie według grupy XII. Zgłoszenie przyjmuje się do dnia 23 listopada 1929 r.

(—) Bonin, dyrektor.

Ostrzeżenie

Ostrzegam niniejszem wszystkie osoby, które rozsiewają o moim lokalu, znajdującym się przy ul. Chełmińskiej 11, fałszywe wersje, szkodząc tem mej opinii a zarazem egzystencji. Winnych pociągnę do odpowiedzialności sądowej.

Nagrodzę zarazem tych, którzy podadzą mi nazwiska oszczerców, rozsiewających podobne wieści.

H. Lipke,
właśc. składu cukierków i kawiarni;
Ogłaszajcie
w **Przeглядzie Pomorskim**
jako najpoczytniejszem pismem m. Chełmży

Młody człowiek

znajdzie natychmiast dobrą i stałą posadę z pełnem utrzymaniem
Warunek: **dojenie krów.**
Fr. Czajkowski
handel bydła
Hallera 14.

Damska kurtka

krymierz korzystnie na sprzedaż gdzie wskaże redakcja „Przeгляд Pomorskiego”.

Uczeń

syn uczciwych rodziców do branży kolonialnej od zaraz potrzebny.
J. Robaczewski
Chełmża, Rynek 15
Pilki
w rozmaitych wielkościach i kolorach ma stale na składzie.
Druk. Przemysł.

Bezkonkurencyjne orzeźwiająjące

„SINALCO”!

Woda mineralna, naturalna i alkaliczna

„Ostromecko”!

Limonady!   Woda sodowa

PIWO GRODZISKIE!

Piwo słodowe sanitarne browaru bydgoskiego

„MATUŚ”!

Najlepsze piwa browaru bydgoskiego, jak:

„Zdrój Wielkopolski”!

Pale Ale jasne!   Koźlak!
duble!

Porter Wielkopolski!

poleca
A. Dylewski - Chełmża
Reprez. Browaru Bydg. - Bydgoszcz
ul. Toruńska 25. — Tel. 123.